HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

(א) [א]וסתם ספרא רבי יהודה אמר רב נחמן בר יצחק אף אנן נמי תנינא [ב][א]הכל כשרים לקדש חוץ מחש"ו רבי יהודה מכשיר בקטן ופוסל באשה ואנדרוגינוס ש"מ ומאי שנא מילה משום דכתיב [1]המול לכם כל זכר: **מתני'** [ג]מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת רבי אליעזר מחייב חטאת ◦ ורבי יהושע פוטר: **גמ'** רב הונא מתני חייב רב יהודה מתני פטור רב הונא מתני חייב דתניא אמר ר"ש בן אלעזר לא נחלקו רבי [ד]אלעזר ור' יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שר' אליעזר מחייב חטאת ורבי יהושע פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים ר' אליעזר סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ורבי יהושע התם דלאו מצוה הכא מצוה רב יהודה מתני פטור דתניא א"ר מאיר [ב]לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול בע"ש ואחד למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא פטור על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל את של אחר השבת בשבת שר"א מחייב חטאת ורבי יהושע [ג]פוטר ושניהם לא למדוה אלא מעבודת כוכבים ר"א סבר כעבודת כוכבים מה עבודת כוכבים אמר רחמנא לא תעביד וכי עביד מיחייב ה"נ לא שנא ור' יהושע התם לא טריד מצוה הכא טריד מצוה [ה]תני ר' חייא אומר היה ר"מ לא נחלקו רבי [ו]אלעזר ורבי יהושע על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול בע"ש וא' למול בשבת ושכח ומל את של ע"ש בשבת שהוא חייב על מה נחלקו על מי שהיו לו ב' תינוקות א' למול אחר השבת וא' למול בשבת ושכח ומל של אחר השבת בשבת [ז]שר"א מחייב חטאת ור' יהושע פוטר השתא רבי יהושע סיפא דלא קא עביד מצוה פוטר רישא דקא עביד מצוה מחייב אמרי דבי ר' ינאי רישא כגון שקדם ומל של שבת בע"ש דלא ניתנה שבת לידחות סיפא ניתנה שבת לידחות א"ל רב אשי לרב כהנא רישא נמי ניתנה שבת לידחות לגבי תינוקות דעלמא להאי גברא מיהא לא איתיהיב: **מתני'** [ח][ד]קטן נימול לשמונה לתשעה ולעשרה ולאחד עשר ולי"ב לא פחות ולא יותר הא כיצד כדרכו לשמונה נולד לבין השמשות נימול לט' ביה"ש של ע"ש נימול לעשרה יו"ט לאחר השבת נימול לאחד עשר ב' ימים של ר"ה נימול לשנים עשר קטן החולה אין מוהלין אותו עד שיבריא: **גמ'** [ט]אמר שמואל [ה]חלצתו חמה נותנין לו כל ז' להברותו איבעיא להו מי בעינן מעת לעת ת"ש דתני [י]לודא יום הבראתו כיום הולדו מאי לאו מה יום הולדו לא בעינן מעת לעת אף יום הבראתו לא בעינן מעת לעת לא עדיף יום הבראתו מיום הולדו דאילו יום הולדו לא בעינן מעת לעת ואילו יום הבראתו בעינן מעת לעת: **מתני'** [כ][ו]אלו הן ציצין המעכבין את המילה בשר החופה את רוב העטרה ואינו אוכל בתרומה [ז]ואם היה בעל בשר מתקנו מפני מראית העין

מל

והא סתם ספרא הוא דבתורת כהנים תניא לה[ל] וסתם ספרא רבי יהודה[מ]: **לקדש.** מי חטאת לתת אפר על המים: **מכשיר בקטן ופוסל באשה.** טעמיה מפרש בסדר יומא בפ"ג[נ]: **ובאנדרוגינוס.** שמע מינה דרבי יהודה כאשה משוי ליה: **כל זכר.** ריבויא הוא: **מתני' ושכח ומל את של אחר השבת בשבת חייב.** דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא ועבד ליה חבורה שלא לצורך ובהא אפילו רבי יהושע מודה: **אחד למול בשבת ואחד למול בע"ש ושכח ומל את של ע"ש בשבת ר"א מחייב חטאת.** דמילה שלא בזמנה אינה דוחה שבת. ואע"ג דטעה בדבר מצוה שהיה טרוד באותו של שבת ומתוך כך טעה בזה ואף בזה עשה מצוה שהרי ראוי הוא למול אלא שאינו דוחה שבת ס"ל לר"א טעה בדבר מצוה ועשה מצוה שיש בה חיוב חטאת חייב. ורבי יהושע פוטר דס"ל טעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור: **גמ' רב הונא מתני.** במתניתין ברישא חייב לדברי הכל כדתנינן לה אנן: **ורב יהודה מתני ברישא פטור.** דמוקי לה בשכח ומל את של ע"ש בשבת ופלוגתא היא בשל אחר השבת בשבת: **שהוא חייב.** דאע"ג דטריד במצוה וטעה בה כיון דלאו מצוה שעדיין לא הגיע זמנו למול חייב: **אלא מע"ז.** שהוקשו כל חטאות שבתורה לחטאת ע"ז[ס] דכתיב תורה אחת יהיה לכם וגו' בפרשת שלח לך אנשים[ע] גבי קרבן ע"ז: **ור' יהושע התם.** עובד עבודת כוכבים לא עשה מצוה: ה"ג **רב יהודה מתני פטור דתניא אמר ר"מ לא נחלקו ר"א ורבי יהושע על שהיו לו שני תינוקות אחד למול ע"ש כו':** ה"ג **ורבי יהושע התם לא טריד במצוה הכא טריד במצוה.** טרוד להתעסק במצוה גמורה שהרי אחד מהם זמנו היום וטרוד לבו למהר ולעשות ומתוך טרדו טעה ומל את זה שאין בו מצוה כלל: **ושכח ומל של ע"ש בשבת שהוא חייב.** לקמיה מתרץ לה: **דלא ניתנה שבת לידחות.** שאין לו תינוק שיהא זמנו היום הלכך לא היה טרוד היום במצוה שלא היה מוטל עליו כלום לעשות ולא היה לו לטעות: **מתני' נולד בין השמשות נימול לט'.** שהרי ליום שמיני של מחר הוא נימול ושמא בין השמשות יום הוא ונימול לט': **היה היום ע"ש.** א"א למולו בשבת הבאה דשמא ט' הוא והויא ליה מילה שלא בזמנה ואינה דוחה שבת וצריך להמתין עד לאחר השבת שהוא עשירי: **חל יו"ט להיות אחר השבת.** אין מילה שלא בזמנה דוחה אותו ונימול לי"א: **גמ' חלצתו חמה.** נשלף ממנו החולי ויצא מגופו: **דתני לודא.** שם חכם: **יום הבראתו כיום הולדו.** ממתינין לו כיום הולדו: **מאי לאו.** יום הולדו דווקא קאמר דלא בעינן מעת לעת: **לא.** כיום הולדו דקתני למיתב ליה ז' מיהו עדיף יום הבראתו מהא דבעינן מעת לעת ומהא ליכא למשמע מידי: **מתני' ציצין.** רצועות של בשר שנשארו מן הערלה: **עטרה.** היא שפה גבוה המקפת את הגיד סביב וממנה משפע ויורד לראשו: **ואינו אוכל בתרומה.** אם כהן הוא דילפינן ביבמות (ד' ע.) שערל אסור בתרומה: **ואם היה בעל בשר.** שהיה שמן ונראה בשר שלמעלה מערלתו לאחר שניטלה ערלה כולה כאילו אותו בשר חוזר וחופה את הגיד: **מתקנו.** ומשפע באיזמל מאותו עובי: **מפני מראית העין.** שלא יהא נראה כערל:

פרע

טומטום שראה לובן ואודם מביאת מקדש וכ"ת משום דאיכא קרא יתירא (ב) דדריש לה לטומטום דכתיב מזכר ועד נקבה תשלחו ואי למעוטי אנדרוגינוס גרידא לא ה"ל למיכתב אלא זכר לא היא דאי לא כתב אלא זכר א"כ ה"א אשה לא מחייב' בביאת מקדש מדכתיב זכר ולא כתיב אדם ושמא י"ל דלית ליה לרב דר"ח דאיכא אמורא נמי דפליג עליה בבכורות וא"ת ומאי איצטריך רב למעוטי אנדרוגינוס והא איהו ס"ל בפרק הערל ביבמות (דף פג.) דאנדרוגינוס ספיקא הוא (ג) ואיצטריך קרא למעוטי ספק מיהו הא לא קשיא דה"א כשראה לובן ואודם כאחת יתחייב ממ"נ אבל הא תימה כיון דסבר רב אנדרוגינוס ספיקא הוא אמאי קאמר רב מזכר ועד נקבה זכר ודאי נקבה ודאית ואם הוא זכר ימעט אותו מזכר ואם הוא נקבה ימעט אותו מנקבה ומיהו י"ל דמשום טומטום נקטיה דפעמים הוי זכר ופעמים הוי נקבה:

הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס. תימה לרבי דבפרק אלו מומין (בכורות דף מב.) גבי בכור מצריך הזכר הזכרים למעוטי טומטום ואנדרוגינוס משמע התם דמהזכר לחודיה לא הוה ממעט לה והכא ממעטין ליה מהזכר לחודיה:

מל

מסורת הש"ס

א) [עירובין נו: וש"נ], ב) יומא מג. יבמות עב: ערכין ג. פרה פ"ה מ"ד, ג) פסחים עב. כריתות יט:, ד) [צ"ל אליעזר], ה) פסחים עב. ע"ש, ו) [צ"ל אליעזר], ז) [יבמות לד.], ח) ערכין ח:, ט) יבמות עא., י) ג"ז שם:, כ) יבמות מז: עא:, ל) [בחוקתי פרשה ג], מ) [סנהדרין פו.], נ) [דף מג.], ס) [לעיל סט.], ע) [במדבר טו],

עין משפט נר מצוה

מט א מיי' פ"ו מהל' פרה הלכה ב סמג עשין רלג:

נ ב ג מיי' פ"ב מהל' שגגות הלכה ח:

נא ד מיי' פ"א מהל' מילה הלכה יב סמג עשין כח טוש"ע י"ד סי' רסו סעיף ח':

נב ה מיי' שם הלכה טז סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסב סעיף ב:

נג ו ז מיי' פ"ב מהל' מילה הלכה ג ה סמג שם טוש"ע י"ד סי' רסד סעיף ה ו:

תורה אור השלם

1 זאת בְּרִיתִי אֲשֶׁר תִּשְׁמְרוּ בֵּינִי וּבֵינֵיכֶם וּבֵין זַרְעֲךָ אַחֲרֶיךָ הִמּוֹל לָכֶם כָּל זָכָר: בראשית יז י

הגהות הב"ח

(א) גמ' וסתם ספרא ר' יהודא. נ"ב וע"ע מן מס' נדה דף מו: (ב) תום' ד"ה הזכר יתירא למעוטי לה לטומטום: (ג) בא"ד ספיקא הוא וכי איצטריך:

גליון הש"ס

מתני' ור' יהושע פוטר. עי' מנחות דף סד ע"א תד"ה ואפי' נתכפר:

רבינו חננאל

ומסקינן בה ומאי שנא גבי מילה, דכתיב המול לכם כל זכר, כל לרבות. ויש מי שאומר הילכתא כרבנן דאמרי ספק ואנדרוגינוס אין מחללין עליו את השבת, ואין הלכה כר' יהודה. ומדחזינן רב חסדא דריש לטעמיה דר' יהודה ש"מ הילכתא כוותיה. מתניתין **מי שהיו לו ב' תינוקות אחד למול אחר השבת ואחד למול בשבת, ושכח ומל את שלאחר השבת בשבת חייב וכו'.** רב הונא מתני חייב, ורב יהודה מתני פטור. פי' רב הונא מתני חייב דמוקים ליה למתניתין כר"ש, דאמר ר"ש לא נחלקו ר' אלעזר ור' יהושע על מי שהיו לו א) דקיי"ל סתם משנה ר' מאיר ובהא תנא דבי ר' חייא פליגי עליה. ורב הונא דמוקים לה כר' שמעון כוותיה עבדינן. וחלוקת ר' אליעזר ור' יהושע דברים ברורין הן, (שנים) ושניהם מע"ז למדוה דהא איתקשא כל התורה כולה לע"ז, ר' אליעזר סביר כע"ז מה ע"ז אמרה תורה לא תעבוד ואם תעבוד ע"ז בשגגה מכל מקום חייב חטאת, כן אמרה תורה בשבת המחלל השבת בשגגה מ"מ חייב חטאת. ור' יהושע סבר התם לגבי ע"ז לא נתכוין לקיים המצוה, הכא בשבת נתכוין לקיים מצות מילה לפיכך פטור הוא. והילכתא כר' יהושע וכדמתני ר' שמעון, אחד למול ערב שבת ואחד למול בשבת ושכח ומל את של שבת בע"ש ואת של ע"ש בשבת שפטור, כי מ"מ מצוה עשה ואע"פ שמל בט'. אבל בזמן ששכח ומל את של אחר השבת בשבת כיון שלא עשה מצוה כי בז' מלו אפילו ר' יהושע מודה שחייב חטאת וכן הלכה. וכל היכא דפליג[י] ר' אליעזר ור' יהושע הלכה כר' יהושע חוץ ממקומות ידועים וזה אינו מהם. וכן רב הונא הילכתא כוותיה דשכיח גבי ריש גלותא, וגרסינן הילכתא כוותין או הילכתא כוותייכו וכו'. מתניתין קטן נימול לשמונה לתשעה כו'. קטן חולה אין מלין אותו עד שיבריא. אמר שמואל חלצתו חמה נותנין לו כל ז' להברותו. והלכתא כשמואל דיהבינן ליה מאחר שחלצתו חמה שבעת ימים מעת לעת להברותו. וזה מפורש ביבמות בפרק הערל וכל הטמאים בתחילתו. מתני' ואלו הן ציצין המעכבין את המילה.

רב נסים גאון

אף אנן נמי תנינא הכל כשירין לקדש חוץ מחרש שוטה וקטן וכו'. זו המשנה במס' פרה בפרק ה', ולענין קידוש מי חטאת נתכוונה. א) לומר שבעת שישארו ציצין המעכבין את המילה הרי הוא ערל עדיין, ואם הוא כהן אסור לוכל בתרומה, כמו ששנינו במס' יבמות [דף ט] הערל וכל הטמאין לא יאכלו בתרומה. והזכירו בתלמוד המחלוקת שהיתה בין ר' אליעזר ובין ר' עקיבא בתורת כהנים במה שכתוב [ויקרא כב] איש איש מזרע אהרן, ומה שכתוב [שם] תושב כהן ר' אליעזר גמר לערל בגזירה שוה לערל מפסח, ור' עקיבא אמר איש איש לרבות את הערל. סליק

פרק רבי אליעזר

מוסף רש"י

הכל כשרים לקדש. כל הטהורים כשרים לקדש מי חטאת, אפילו אשה, אבל ערל וטמא לא רבי (יבמות עב:). **לקדש.** לתת מים על האפר בכלי חרס (יומא מג.) לערב מים חיים באפר חטאת (ערכין ג.). **ושכח ומל של אחר השבת בשבת.** דטעה בדבר מצוה ולא עשה מצוה הוא, דעדיין לא הגיע זמנו, ומודה ר' יהושע דחייב (פסחים עב.). **את של ערב שבת בשבת.** קסבור שהוא של שבת וזה של ערב שבת היה אתמול חולה או אנוס ומילה שלא בזמנה אינה דוחה את השבת דהואיל ועבר זמנה ימתין עד למחר (שם). **ור' יהושע פוטר.** דטעה בדבר מצוה ועשה מצוה פטור, ואע"ג דחילל שבת ועשה שלא כדת, מכל מקום מצות מילה קיים (שם). **רישא כגון שקדם ומל של שבת בע"ש.** שנתחלף לו אתמול של שבת בע"ש ומלו בע"ש ועדיין לא נודע טעותו וסבור שזה העומד של שבת הוא, ואע"ג דטריד ביה דרמיה מצוה עליה כפי מחשבתו, וגם עשה מצוה, אפילו הכי חייב משום דלא ניתנה שבת לידחות אצלו, וסיפא ניתנה שבת לידחות אצל של שבת וטעה בדבר מצוה פטור ואפילו לא עשה מצוה לר' מאיר פטור (שם). **ב' ימים של ר"ה נימול לי"ב.** כיצד, נולד בין השמשות של ערב שבת אינו נימול בשבת דשמא תשיעי הוא דבין השמשות ספק יום ספק לילה, ואם יום הוא נמצא שבת יום תשיעי ומילה שלא בזמנה אינה דוחה לא שבת ולא יו"ט, ואם חלו שני ימים טובים של ר"ה אחר אותו שבת אינו נימול עד יום שלישי שהוא שנים עשר ללידתו (ערכין ח:). **חלצתו חמה.** שהיה חולה ונתרפא ונתחלה ונשתלפה ממנו חמה (יבמות עא.). **יום הבראתו כיום הולדו.** צריך להמתין שמונה ימים (יבמות עא.). **מאי לאו.** הכי קאמר מה יום הולדו כו' (שם). **עדיף יום הבראתו.** והא דתני לודא יום הבראתו כיום הולדו, הא אתי לאשמעינן שצריך להמתין עד יום שמיני (שם). **ציצין.** חתיכות בשר, שלא נפרעת המילה כהלכתה (יבמות מז:) או: שלא חתך כל הערלה (שם עא.). **עטרה.** שורה גבוהה שסביב הגיד וממנה הולך ומשפע מעלה ולמטה (שם מז:).

א) זה לפרש את המשנה אלו הן ציצין כו'.

א) [נראה לעין דחסר פה כמה תיבות וכצ"ל על מי שהיו לו שני תינוקות אחד למול בשבת ואחד למול אחר השבת ושכח ומל של אחר השבת בשבת שהוא חייב וכו' ורב יהודה מתני פטור דתניא אמר ר"מ וכו' ומהדר לאוקמי מתני' כר"מ משום דקיי"ל דסתם משנה ר"מ וכו'].